

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету
соціальної педагогіки та психології
 О.В. Пономаренко
« 31 » 08 2023 р.

**СОЦІАЛЬНА РОБОТА З РІЗНИМИ ВІКОВИМИ ГРУПАМИ
(З ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ)**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки бакалавра
очної (денної) та заочної (дистанційної) форм здобуття освіти
спеціальності 231 – «Соціальна робота»
освітньо-професійна програма «Соціальна педагогіка»

Укладач: Мацкевіч Ю.Р., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри
соціальної педагогіки та спеціальної освіти.

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри соціальної педагогіки
та спеціальної освіти

Протокол № 1 від “30” серпня 2023 р.
Завідувач кафедри соціальної педагогіки та
спеціальної освіти

Н. В. Заверико

Ухвалено науково-методичною радою
факультету соціальної педагогіки та психології

Протокол № 1 від “30” серпня 2023 р.
Голова науково-методичної ради факультету

Т.В. Турбар

Погоджено
Гарант освітньо-професійної програми

О. Г. Лещенко

2023 рік

1. Опис навчальної дисципліни

1	2	3	
Галузь знань, спеціальність, освітня програма рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна (денна) форма здобуття освіти	заочна (дистанційна) форма здобуття освіти
Галузь знань 23 - «Соціальна робота»	Загальна кількість кредитів – 8	Обов'язкова	
	Кількість кредитів на 4-й семестр – 4	Цикл професійної підготовки спеціальності	
Спеціальність 231 - «Соціальна робота»	Загальна кількість годин – 240	Семестр:	
		4 -й	4 -й
	Кількість годин на 4-й семестр – 120	Лекції	
		32 год.	6 год.
	Змістових модулів – 6	Практичні	
32 год.		6 год.	
Рівень вищої освіти: бакалаврський	Кількість поточних контрольних заходів на 4-й семестр – 12	Самостійна робота	
		56 год.	108 год.
		Вид підсумкового семестрового контролю: екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Соціальна робота з різними віковими групами (з людьми похилого віку)» є формування у майбутніх фахівців з соціальної роботи комплексу знань про людей похилого віку як об'єкт соціальної роботи, їх специфічні характеристики та проблеми, основні напрямки, форми і методи роботи з даною віковою групою населення.

Основними **завданнями** вивчення дисциплін «Соціальна робота з різними віковими групами (з людьми похилого віку)» є:

1. Надання студентам знання про соціально-економічні, медичні та психологічні проблеми людей похилого віку, зміст та напрямки соціальної роботи з людьми похилого віку, про механізми соціальної адаптації та реабілітації людей похилого віку, знання нормативно-правової бази професійної діяльності соціального педагога.

2. Формування умінь вивчати проблеми клієнта у взаємозв'язку із соціальною ситуацією, аналізувати та оцінювати рівень потреб літньої людини у соціальній допомозі, вибирати доцільні форми, методи та засоби роботи з людьми похилого віку.

3. Формування досвіду творчої діяльності студента з людьми похилого віку методом ігрового проектування, аналізу реальних ситуацій з метою визначення адекватних технологій вирішення проблем; визначення у ситуаціях низки проблем та завдань, які підлягають першочерговому вирішенню.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути таких результатів навчання (знання, уміння тощо) та компетентностей:

Заплановані робочою програмою результати навчання та компетентності	Методи і контрольні заходи
1	2
<p>Результати навчання:</p> <p>РН-1. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування професійних і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між соціальними подіями та явищами.</p> <p>РН-5. Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки.</p> <p>РН-13. Використовувати методи соціальної діагностики у процесі оцінювання проблем, потреб, специфічних особливостей та ресурсів клієнтів, зокрема в оцінці потреб дитини та сім'ї.</p> <p>Компетентності:</p> <p>ЗК-4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК-6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК-11. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.</p> <p>СК-4. Здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади.</p> <p>СК-9. Здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби, особливості та ресурси клієнтів.</p>	<p>Методи навчання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - лекційні методи (лекція-пояснення, лекція-дискусія, лекція-презентація, тощо); - діалогічні методи (інтерактивні заняття, навчальні дискусії, ділові ігри, «мозковий штурм», заняття з елементами тренінгу та ін.); - проблемно-пошукові методи (аналіз ситуацій, метод кейсів, обговорення, пошук); - дослідницькі методи (проведення досліджень теоретичного та емпіричного характеру); <p>Контрольні заходи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - тестування; - усні та письмові опитування; - перевірка письмових робіт студентів (есе, аналітичні довідки, порівняльні характеристики, тощо); - перевірка доповідей/презентацій, що розкривають певні питання; - перевірка творчих робіт.

<p>СК-10. Здатність розробляти шляхи подолання соціальних проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення.</p> <p>СК-11. Здатність до надання допомоги та підтримки клієнтам із врахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей.</p>	
--	--

Міждисциплінарні зв'язки. Проблематика курсу «Соціальна робота з різними віковими групами (з людьми похилого віку)» ґрунтується на таких дисциплінах, як «Технології соціальної роботи», «Теорія соціальної роботи», «Соціальна педагогіка», «Психолого-педагогічні засади міжособистісного спілкування», «Деонтологія», «Вікова та педагогічна психологія».

3. Програма навчальної дисципліни Змістовий модуль 1.

Теоретичні основи соціальної роботи з людьми похилого віку

Старіння населення: причини, наслідки, прогнози. Старіння населення як соціально-демографічний процес. Вікова структура населення. Демографічна ситуація в Україні. Соціально-демографічні проблеми старіння населення. Наслідки старіння населення.

Соціальна робота з людьми похилого віку: поняття й зміст. Актуальність і значущість соціальної роботи з людьми похилого віку. Поняття соціальної роботи з людьми похилого віку. Мета, завдання та принципи соціальної роботи з людьми похилого віку. Зміст соціальної роботи з людьми похилого віку. Технології соціальної роботи з людьми похилого віку. Зарубіжний досвід соціальної роботи з людьми похилого віку.

Змістовий модуль 2.

Медичні, психологічні і соціальні аспекти старіння

Медико-соціальні особливості людей похилого віку. Зміст понять «старість» і «старіння». Види старіння. Загальні закономірності й теорії старіння. Роль і місце старості в онтогенезі людини. Види старості. Поняття здоров'я у старості. Функціональні зміни органів і систем у процесі старіння, їх урахування в практиці соціального обслуговування людей похилого віку. Старечі нездужання та стареча немічність та засоби їх полегшення. Спосіб життя та його значення для процесів старіння.

Психологічні особливості людей похилого віку. Особистісні особливості в старості. Етапи психологічного старіння. Характеристика пізнавальної сфери в період старіння. Мудрість як якісна характеристика старості. Психічні функції та їх розлад у старості.

Соціальні зміни у похилому віці. Історичний аспект місця та становища старої людини в суспільстві. Стереотипи старіння. Соціальні фактори, що

визначають становище людей похилого віку в суспільстві. Соціальні теорії старіння.

Змістовий модуль 3.

Людина похилого віку в сучасному суспільстві

Сім'я в житті людини похилого віку. Наявність родинних зв'язків. Зміни у формах сучасної сім'ї, їх вплив на зміну статусу осіб похилого віку. Типи сімейних підсистем. Сімейні ролі в традиційній і сучасній сім'ї. Втрата сімейних ролей після досягнення пенсійного віку. Обмін сімейною підтримкою. Роль людей похилого віку в сім'ї: виховання онуків, ведення господарства. Зміна соціальних ролей в групах людей похилого віку. Чинники, що впливають на вибір місця й форми проживання старих людей – разом з дітьми або окремо: наявність подружжя, матеріально-житлові умови, близькість проживання дітей, наявність і кількість онуків, трудова діяльність, наявність підсобного господарства й т.ін. Взаємини з дітьми й онуками. Люди похилого віку в ролі бабусь і дідусів. Місце й функції бабусь і дідусів залежно від віку онуків. Проблема насильства по відношенню до людей похилого віку. Причини сімейних конфліктів. Вплив сім'ї на соціальне самопочуття літніх і старих людей.

Соціально-психологічні проблеми «групи людей похилого віку». Зміна поколінь і наступність культури. Три типи культури в теорії М. Мід: постфігуративна, кофігуративна та префігуративна. Залежність взаємин поколінь від типу культури. Конфлікт поколінь як універсальна тема людської історії за Л. Фойером. Конфлікт поколінь і взаємодопомога поколінь.

Найближче соціальне оточення. Вплив соціального середовища на старіння. Групи сусідів, друзів, знайомих, первинний трудовий колектив. Комунікативний потенціал літніх. Конструювання соціальних зв'язків людей похилого віку.

Перспективи розвитку в старості й успішність подолання кризи середнього віку. Пошуки нового сенсу життя, нової системи цінностей і можливість досягнення другої кульмінації, творчої самореалізації в старості. Розширення кола соціальних зв'язків із зовнішнім світом. Групова солідарність людей похилого віку.

Змістовий модуль 4.

Технології роботи з людьми похилого і старого віку

Соціальна адаптація літніх людей з виходом на пенсію. Вихід на пенсію як значуща подія в житті людини. Ставлення до виходу на пенсію. Поняття адаптації в старості. Особливості соціальної адаптації в старості. Технології підготовки до виходу на пенсію. Підвищення рівня соціальної адаптації в старості.

Соціальна активність особистості у похилому віці. Поняття «соціальна активність людей похилого віку» та її види (освітня діяльність, клубна діяльність, участь у роботі громадських організацій). Методи підвищення соціальної активності пенсіонерів. Основні характеристики соціокультурної діяльності людей похилого віку. Дозвілля як сфера соціокультурної діяльності: зміст і форми дозвільної діяльності людей похилого віку. Педагогічний

супровід культурно-дозвільної діяльності людей похилого віку. Роль освіти в похилому віці. Особливості освіти людей похилого віку.

Реабілітація як напрямок соціальної роботи з людьми похилого віку. Поняття «геронтологічна реабілітація». Види геронтологічної реабілітації, їх зміст. Проблеми геронтологічної реабілітації. Правила роботи з клієнтами похилого віку в процесі реабілітації.

Змістовий модуль 5.

Соціальний захист і соціальна допомога старим людям

Соціальний захист людей похилого віку: поняття та принципи. Нормативно-правова база соціального захисту населення похилого віку в Україні. Пенсійне забезпечення людей похилого віку в Україні. Соціально-економічні проблеми пенсіонерів в Україні у сучасний період. Пенсійна реформа.

Соціальне обслуговування людей похилого віку: поняття, принципи та види. Характеристика основних форм соціального обслуговування людей похилого віку: стаціонарне, напівстаціонарне, нестаціонарне соціальне обслуговування. Заклади соціального обслуговування (стаціонарні, напівстаціонарні, нестаціонарні), їх характеристика, зміст діяльності, форми та методи роботи.

Сімейна допомога та догляд за людьми похилого віку. Визначення сімейної допомоги та сімейного помічника. Основні проблеми людей, які доглядають за родичами похилого та старого віку. Соціальна підтримка помічників (інструментальна та емоційна) та стратегії самовладання: самовладання, зосереджене на вирішенні проблеми, когнітивна стратегія самовладання, емоційно-сфокусоване самовладання.

Види роботи з сімейними помічниками: освіта або навчання помічників, консультування, поліпшення керування стресовими чинниками, збільшення емоційної підтримки.

Змістовий модуль 6.

Морально-етичні аспекти соціальної роботи з людьми похилого віку

Особистість фахівця по роботі з людьми похилого віку. Вимоги до професіоналізму соціальних працівників, які обслуговують людей похилого віку. Деонтологія в соціальній роботі з літніми і старими людьми. Особистісні особливості професійної придатності соціального працівника до роботи з людьми похилого віку. Права й обов'язки соціального працівника. Навички й уміння, якими повинен володіти соціальний працівник. Морально-етичні проблеми в роботі з людьми похилого віку. Ейджизм у соціальній роботі з людьми похилого віку. Особливості етичного кодексу соціального працівника, який надає послуги людям похилого віку. Шляхи подолання психологічної й вікової несумісності між соціальним працівником і клієнтами похилого віку. Ефективність соціальної роботи з літніми й старими людьми й способи її визначення.

Комуникативна компетентність фахівця по роботі з людьми похилого віку. Особливості спілкування з клієнтами похилого віку. Деонтологічні підходи до вирішення конфліктів, що виникають між соціальними

працівниками й клієнтами похилого віку, об'єктивність і суб'єктивність у вирішенні конфліктів. Навички активного слухання. Комунікативні вправи: Розвиток розуміння власних суджень. Практика неосудження. Розвиток навичок емпатії. Ефективне використання питань. Процес надання допомоги. Три основних умови надання ефективної допомоги. Реакція на зміни та втрати. Обмеження при наданні допомоги. Межі конфіденційності. Персональні обмеження. Правомочність надання або не надання допомоги. Звернення по допомогу до інших спеціалістів, підтримка колег.

Психологічна компетентність соціального педагога. Психологічні методи роботи з людьми похилого віку (терапія спогадами; арт-терапія; трудотерапія (окупаційна терапія). Робота з сім'єю людини похилого віку, можливості й перспективи залучення до догляду членів сім'ї. Сімейна терапія. Вивчення особистості людини похилого віку, її соціального оточення, соціальних та інших проблем. Врахування потреб людей похилого віку. Методики вивчення особистості клієнта.

4. Структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль	Усього годин	Аудиторні (контактні) години					Самостійна робота, год		Система накопичення балів		
		Усього годин	Лекційні заняття, год		Практичні заняття, год		о/д ф.	з/дист т ф.	Теор. зав-ня, к-ть балів	Практ. зав-ня, к-ть балів	Усього балів
			о/д ф.	з/дист ф.	о/д ф.	з/дист ф.					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	15	6/2	4	2	2	-	9	13	7	3	10
2	15	14/4	6	2	8	2	1	11	7	3	10
3	15	8/2	4	2	4	-	7	13	7	3	10
4	15	12/2	6	-	6	2	3	13	7	3	10
5	15	10/-	6	-	4	-	5	15	7	3	10
6	15	14/2	6	-	8	2	1	13	7	3	10
Усього за змістові модулі	90	64/12	32	6	32	6	26	78	42	18	60
Підсумковий семестровий контроль екзамен	30						30	30			40
Загалом	120		64/12				56	108		100	

5. Темі лекційних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/дист ф.
1	2	3	4
1	Тема 1. Старіння населення: причини, наслідки, прогнози. Тема 2. Соціальна робота з людьми похилого віку: поняття й	4	2

	зміст.		
2	Тема 3. Медико-соціальні проблеми старості й старіння. Тема 4. Психологічні особливості старості і старіння. Тема 5. Соціальні зміни у похилому віці.	6	2
3	Тема 6. Сім'я в житті людини похилого віку. Тема 7. Соціально-психологічні проблеми «групи людей похилого віку».	4	2
4	Тема 8. Соціальна адаптація літніх людей з виходом на пенсію. Тема 9. Соціальна активність особистості у похилому віці. Тема 10. Соціальна реабілітація як напрямок соціальної роботи з людьми похилого віку.	6	-
5	Тема 11. Соціальний захист людей похилого та старечого віку. Тема 12. Соціальне обслуговування людей похилого віку. Тема 13. Сімейна допомога та догляд за людьми похилого віку.	6	-
6	Тема 14. Особистість фахівця по роботі з людьми похилого віку Тема 15. Комунікативна компетентність фахівця по роботі з людьми похилого віку. Тема 16. Психологічна компетентність соціального працівника.	6	-
Разом		32	6

6. Теми практичних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/дист ф.
1	2	3	4
1	Тема 1. Старіння населення: причини, наслідки, прогнози	2	-
2	Тема 3. Медико-соціальні проблеми старості й старіння. Тема 4. Психологічні особливості старості і старіння. Тема 5. Соціальні зміни у похилому віці.	8	2
3	Тема 6. Сім'я в житті людини похилого віку. Тема 7. Соціально-психологічні проблеми «групи людей похилого віку».	4	-
4	Тема 8. Соціальна адаптація літніх людей з виходом на пенсію. Тема 9. Соціальна активність особистості у похилому віці.	6	2
5	Тема 11. Соціальний захист людей похилого та старечого віку. Тема 12. Соціальне обслуговування людей похилого віку.	4	
6	Тема 14. Особистість фахівця по роботі з людьми похилого віку. Тема 15. Комунікативна компетентність фахівця по роботі з людьми похилого віку. Тема 16. Психологічна компетентність соціального працівника. Тема 17. Підсумкове заняття «Актуальні проблеми соціальної роботи з людьми похилого віку».	8	2
Разом		32	6

7. Види і зміст поточних контрольних заходів

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
1. Теоретичні основи соціальної роботи з людьми похилого віку	Теоретичне завдання – обговорення / дискусія, підсумкове тестування	Питання для підготовки: за навчальним матеріалом ЗМ 1 (розділ 3 цієї програми)	Максимальна кількість балів за усне опитування нараховується за такими критеріями: - активність під час обговорення, творчий підхід у пошуку та наданні відповідей (2 б.). Тестування передбачає надання відповідей на 10 запитань. Кожна правильна відповідь оцінюється у 0,5 балів.	7
	Практичне завдання – виявлення відношення до людей похилого віку, відношення до старості, здатності до емпатії, моральних якостей.	Вимоги до виконання та оформлення: письмова робота у довільній формі, проходження опитування, анкетування із описом результатів.	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: - своєчасність виконання (1 б.); - повний обсяг виконання (1 б.); - якість виконання навчального завдання (1 б.).	3
Усього за ЗМ 1 контр. заходів	2			10
2. Медичні, психологічні і соціальні	Теоретичне завдання – усне опитування /	Питання для підготовки: за навчальним матеріалом ЗМ 2 (розділ 3 цієї програми)	Максимальна кількість балів за усне опитування нараховується за такими критеріями:	7

аспекти старіння	обговорення / дискусія, підсумкове тестування		<ul style="list-style-type: none"> - активність під час опитування (1 б.); - надання повних, ґрунтовних відповідей (2 б.). <p>Тестування передбачає надання відповідей на 10 запитань. Кожна правильна відповідь оцінюється у 0,4 балів.</p>	
	Практичне завдання – складання рекомендації для людей похилого віку, їх сімей та для соціальних працівників щодо медичних, психологічних та соціальних аспектів догляду за людьми похилого віку.	Вимоги до виконання та оформлення: текст обсягом до 3 тис. знаків з пробілами. Обов'язково – посилання на використані джерела. Зміст завдання подано у планах практичних завдань теми 3 та 4. Роботи надсилаються на сторінку в Moodle.	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: <ul style="list-style-type: none"> - практичність та зрозумілість пропонованих заходів (1 б.); - самостійність виконання (1 б.); - творчий підхід у виконанні (1 б.). 	3
Усього за ЗМ 2 контр. заходів	2			10
3. Людина похилого віку в сучасному суспільстві.	Теоретичне завдання – обговорення / дискусія, підсумкове тестування	Питання для підготовки: за навчальним матеріалом ЗМ 3 (розділ 3 цієї програми)	Максимальна кількість балів за усне опитування нараховується за такими критеріями: <ul style="list-style-type: none"> - активність під час обговорення (1 б.); - надання повних, ґрунтовних відповідей (1 б.); 	7

			- творчий підхід у пошуку та наданні відповідей (1 б.). Тестування передбачає надання відповідей на 10 запитань. Кожна правильна відповідь оцінюється у 0,4 балів	
	Практичне завдання – проведення дослідження взаємостосунків між молодими та старими людьми	Вимоги до виконання та оформлення: авторський текст обсягом до 6 тис. знаків з пробілами. Виконання завдання передбачає розробку авторської анкети для проведення дослідження (8-10 питань); проведення опитування у групі літніх і молодих людей (по 6-8 осіб у кожній групі), аналіз проведеного дослідження та надання рекомендацій. Текст виконаного завдання надсилається на відповідну сторінку у Moodle.	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: - позиція автора щодо проблеми(1 б.); - самостійність виконання (1 б.); - творчий підхід у виконанні (1 б.).	3
Усього за ЗМ 3 контр. заходів	2			10
4. Технології роботи з людьми похилого і старого віку.	Теоретичне завдання – усне опитування / обговорення / дискусія, підсумкове тестування	Питання для підготовки: за навчальним матеріалом ЗМ 4 (розділ 3 цієї програми)	Максимальна кількість балів за усне опитування нараховується за такими критеріями: - активність під час опитування (1 б.); - надання повних, ґрунтовних відповідей (1 б.); - творчий підхід у пошуку та наданні відповідей (1 б.). Тестування передбачає надання відповідей на 10 запитань. Кожна правильна відповідь оцінюється у 0,4 балів.	7

	Практичне завдання – розкрити сутність однієї з технологій роботи з людьми похилого віку (на вибір).	Вимоги до виконання та оформлення: підготувати доповідь та презентацію. Обсяг – до 6 тис. знаків, презентація – до 12 слайдів. Текст виконаного завдання надсилається на відповідну сторінку у Moodle . Обов’язково – посилання на використані джерела.	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: - своєчасність виконання (1 б.); - повнота розкриття теми (1 б.); - творчий підхід до розкриття теми (1 б.).	3
Усього за ЗМ 4 контр. заходів	2			10
5. Соціальний захист і соціальна допомога старим людям	Теоретичне завдання – усне опитування / обговорення / дискусія, підсумкове тестування	Питання для підготовки: за навчальним матеріалом ЗМ 5 (розділ 3 цієї програми)	Максимальна кількість балів за усне опитування нараховується за такими критеріями: - активність під час опитування (1 б.); - надання повних, ґрунтовних відповідей (1 б.); - творчий підхід у пошуку та наданні відповідей (1 б.). Тестування передбачає надання відповідей на 10 запитань. Кожна правильна відповідь оцінюється у 0,4 балів	7
	Практичне завдання – скласти аналітичну довідку на тему (на вибір) «Сучасний стан соціального	Вимоги до виконання та оформлення: авторський текст обсягом до 6 тис. знаків з пробілами. В довідці має бути описано та проаналізовано ситуацію, що склалася стосовно соціального захисту / соціального обслуговування людей похилого віку на сучасному етапі розвитку суспільства, проаналізовано наявну нормативно-правову базу та її дієвість, запропоновано шляхи розв’язання проблеми або варіанти розвитку подій.	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: - повний обсяг виконання (1 б.); - позиція автора щодо проблеми (1 б.); - творчий підхід у виконанні (1 б.).	3

	захисту людей похилого віку в Україні» або «Сучасний стан соціального обслуговування людей похилого віку в Україні».	Довідка складається в довільній формі із зазначенням такого: - статистичне повідомлення щодо стану соціальної захищеності/соціального обслуговування людей похилого віку в Україні; - перелік заходів стовно соціального захисту/соціального обслуговування; - опис результатів, отриманих за підсумками такої діяльності; - варіанти розвитку подій або шляхи розв'язання проблеми. Текст виконаного завдання може бути поданий у друкованому вигляді або надсилається на відповідну сторінку у Moodle.		
Усього за ЗМ 5 контр. заходів				10
6. Морально-етичні аспекти соціальної роботи з людьми похилого віку	Теоретичне завдання – усне опитування / обговорення / дискусія, підсумкове тестування	Питання для підготовки: за навчальним матеріалом ЗМ 6 (розділ 3 цієї програми)	Максимальна кількість балів за усне опитування нараховується за такими критеріями: - активність під час опитування (1 б.); - надання повних, ґрунтовних відповідей (1 б.); - творчий підхід у пошуку та наданні відповідей (1 б.). Тестування передбачає надання відповідей на 10 запитань. Кожна правильна відповідь оцінюється у 0,4 балів	7

	Практичне завдання – проведення дослідження на тему «Проблеми, потреби та турботи літніх та старих людей»	Вимоги до виконання та оформлення: авторський текст обсягом до 6 тис. знаків з пробілами. Виконання завдання передбачає розробку авторської анкети для проведення дослідження (8-10 питань); проведення опитування у групі літніх і старих людей (по 6-8 осіб у кожній групі), аналіз проведеного дослідження та надання рекомендацій. Текст виконаного завдання надсилається на відповідну сторінку у Moodle.	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: - позиція автора щодо проблеми (1 б.); - якість виконання (1 б.); - творчий підхід у виконанні (1 б.).	3
Усього за ЗМ 6 контр. заходів				10
Усього за змістові модулі контр. заходів	12			60

8. Підсумковий семестровий контроль

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
Екзамен	Теоретичне завдання – тестування	Питання для підготовки: за навчальним матеріалом усіх змістових модулів (розділ 3 цієї програми)	Тестування передбачає надання відповідей на 40 запитань. Кожна правильна відповідь оцінюється у 0,5 балів	20
	Практичне завдання – одне із завдань на вибір студента: 1) написання есе «Моя теорія старіння»;	Практичне завдання виконується протягом семестру, захист практичного завдання відбувається під час проведення екзамену. Орієнтовні теми для дослідження, вимоги до його виконання та оформлення, а також вимоги до виконання і оформлення есе подано у СЕЗН Moodle у секції підсумкового контролю.	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: <i>Критерії оцінювання есе:</i> - розкриття змісту теми/проблеми (4 б.);	20

	<p>2) проведення міні-дослідження за проблематикою курсу.</p>		<ul style="list-style-type: none"> - характер і рівень теоретичної аргументації (4 б.); - подання власної точки зору (позиції, ставлення) при розкритті теми/проблеми (4 б.); - якість фактичної аргументації (4 б.) - грамотність (2 б.); - відповідність вимогам до оформлення (2 б.). <p><i>Критерії оцінювання міні-дослідження:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - обґрунтування вибору теми. актуальність теми міні-дослідження (3 б.) - аналіз останніх досліджень і публікацій, присвячених обраній проблемі, які є основою для проведення міні-дослідження (3 б.) - формулювання мети дослідження (постановка завдань) (2 б.) - виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням 	
--	---	--	---	--

			<p>отриманих результатів (5 б)</p> <ul style="list-style-type: none"> - висновки з проведеного міні-дослідження. власна позиція автора щодо обраної теми. перспективи подальшої роботи в напрямку дослідження (3 б.) - використана література (2 б.) - чіткість, послідовність викладу матеріалу, якість оформлення роботи (2 б.). 	
Усього за підсумковий семестровий контроль				40

9. Рекомендована література

Основна:

1. Іванова І. Б. Соціальна робота з людьми похилого віку : навч. посібник. Київ : Ун-т «Україна», 2023, 220 с.
2. Малахова Ж. Д., Лисенко В. І. Соціальна геронтологія : підручник / за заг. ред. Н. М. Сурядної, С. С. Павленко. Херсон : Олді-плюс, 2021. 194 с.
3. Павелків Р. В., Харченко Є. М. Геронтопсихологія: медико-біологічні та соціально-психологічні аспекти старіння. Київ : Центр навчальної літератури, 2020. 476 с.
4. Соціальна геронтологія: навчальний посібник / укл. І. В. Ковальчук. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2021. 264 с.
5. Утвенко В. В. Система соціального забезпечення та соціальної підтримки: навч. посіб. Київ : Вид. дім «Персонал», 2018. 248 с.

Додаткова:

1. Актуальні питання геронтології і геріатрії у практиці сімейного лікаря : навчальний посібник для лікарів-інтернів і лікарів-слухачів закладів (факультетів) післядипломної освіти / Ю. В. Вороненко та ін.; за редакцією Ю. В. Вороненка, О. Г. Шекери, Л. А. Стаднюка. Київ : НМАПО імені П. Л. Шупика, 2015. 528 с.
2. Бойко М. Д. Право соціального забезпечення України : навчальний посібник. 5-те вид, перероб. та допов. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 447 с.
3. Гаркавенко Н. В., Собкова С. І. Соціальна психологія пізньої зрілості : навчальний посібник. Чернівці : Чернівец. нац. у-т, 2020. 240 с.
4. Горецька О. Геронтопсихологія : навчальний посібник. Харків : Видавництво Іванченка І. С., 2017. 210 с.
5. Коваленко О. Г. Міжособистісне спілкування осіб похилого віку : психологічні аспекти : монографія. Київ : Інститут обдарованої дитини, 2015. 456 с.
6. Кухта М. П. Соціальний потенціал людей старшого віку в Україні : монографія / наук. ред. І. Мартинюк. Київ : КНУКіМ, 2018. 304 с.
7. Мацкевіч Ю. Р. Соціальна робота з людьми похилого віку: навч. посібник. Запоріжжя : ЗНУ, 2014. 340 с.
8. Методи соціальної роботи (на основі Державних стандартів соціальних послуг) / укл. І. Іванова. Київ : Університет «Україна», 2018. 420 с.
9. Помиткін Е. О., Рибалка В. В. Геронтопсихологія навчання особистості похилого віку: навчальний посібник. Київ : Талком, 2020. 184 с.
10. Романова Н. Ф., Тимошенко Н. Є. Спілкування з людьми похилого віку: методичні матеріали до тренінгу / заг. ред. Н. Є. Тимошенко. Київ : Видво, 2018. 152 с.
11. Система соціальної допомоги людям похилого віку / уклад. : Я. М. Раєвська, Л. П. Мельник, Ж. В. Мельник. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2019. 187 с.
12. Соціальна геронтологія : навч. посібник / уклад. Н. М. Коляда. Умань :

- ФОП Жовтий О. О., 2016. 84 с.
13. Соціальний захист та пенсійне забезпечення в Україні / І. В. Ялдин, В. Д. Понікаров, О. А. Федорищева. Харків : Мірошніченко О. А., 2019. 174 с.
 14. Ушакова І. М. Геронтопсихологія : підручник. Харків : ХНАДУ, 2014. 234 с.
 15. Черевата О. Соціальна допомога людям похилого віку в умовах воєнного стану. *Могилянські читання – 2022 : Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні : глобальний, національний та регіональний аспекти* : XXV Всеукр. наук.-практ. конф. : тези доп., Миколаїв, 7–11 листоп. 2022 р. / ЧНУ ім. Петра Могили. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2022. С. 22-25.
 16. Чернописька В. З., Баран А. В. Міжнародно-правові стандарти соціального захисту людей похилого віку. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки*. 2019. Вип. 24. С. 61-68.
 17. Powell J. L. *Aging, Culture and Society: a sociological approach*. New York : Nova Science Publishers, Inc., 2013. 82 p.
 18. Morgan L. A., Kunkel S. *Aging, Society and the Life Course*. New York, NY : Springer Publishing Company, LLC, 2016. 416 p.
 19. Capezuti E. A. *Encyclopedia of Elder Care: the comprehensive resource on geriatric health and social care*. New York, NY : Springer Publishing Company, LLC, 2014 848 p.
 20. Kwon S. *Gerontechnology: research, practice, and principles in the field of technology and aging*. New York, NY : Springer Publishing Company, LLC, 2017. 570 p.
 21. Hillier S. M., Barrow G. M. *Aging, the Individual, and Society*. Belmont, CA : Wadsworth Cengage Learning, 2014. 496 p.

Інформаційні джерела

1. Законодавство України. Верховна Рада. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>
2. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/main/Pro-ministerstvo.html>
3. Офіційні документи ВООЗ. URL : <http://zakon.nau.ua/?uid>
4. Центр Громадського Здоров'я МОЗ України. URL: <https://phc.org.ua/>
5. Старенькі: соціально-благодійна ініціатива, присвячена питанням старості в Україні. URL: <https://starenki.com.ua/>
6. Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. URL : <http://www.nbuv.gov.ua>
7. Дані Всеукраїнського перепису населення. Державний комітет статистики України. URL: www.ukrcensus.gov.ua
8. Статистична інформація. Населення України: Демографічний щорічник / Державний комітет статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua/
9. Віденський міжнародний план з проблем старіння. Затверджено

Всесвітньою асамблеєю з проблем старіння, Відень, 26 липня – 6 серпня 1982 (A/CONF. 113/31, глава VI). URL: <http://www.un.org/russian/topics/socdev/elderly/oldactio.htm>

10. Мадридський міжнародний план дій з проблем старіння. Прийнято другою Всесвітньою асамблеєю з проблем старіння, Мадрид, 8–12 квітня 2002 року. URL: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/ageing_program.shtml